

Ustawa
z dnia ..... 2016 r.
o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko
Narodowi Polskiemu.

Art. 1

W ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. – ustawa o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. z 2016 r. poz. 152, 178, 677, 749 z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) Art. 1 w pkt 1, lit. a otrzymuje następujące brzmienie:

„a) popełnionych na osobach narodowości polskiej lub obywatelach polskich innych narodowości w okresie od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r.:

- zbrodni nazistowskich,
- zbrodni komunistycznych,
- zbrodni ukraińskich nacjonalistów i ukraińskich formacji kolaborujących z III Rzeszą,
- innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne.”

2) Po art. 2 dodaje się art. 2a w brzmieniu:

„Zbrodniami nacjonalistów ukraińskich i ukraińskich formacji kolaborujących z III Rzeszą, w rozumieniu ustawy, są czyny popełnione przez ukraińskich nacjonalistów w latach 1925-1950, polegające na stosowaniu przemocy, terroru lub innych form naruszania praw człowieka wobec jednostek lub grup ludności, a w szczególności wobec ludności polskiej. Zbrodnią nacjonalistów ukraińskich i ukraińskich formacji kolaborujących z III Rzeszą jest również udział w eksterminacji ludności żydowskiej oraz ludobójstwie na obywatelach II Rzeczypospolitej Polskiej na terenach Wołynia i Małopolski Wschodniej”.

Art. 2

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Uzasadnienie

Celem proponowanej zmiany jest znaczące ograniczenie publicznego głoszenia kłamstw na temat zbrodni ludobójstwa na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej w przestrzeni obowiązywania polskiego prawa. Szkodliwość bezkarności publicznego zakłamywania historii, zwłaszcza w tak tragicznym aspekcie jakim był akt eksterminacji ludności polskiej, żydowskiej, czeskiej, słowackiej, ormiańskiej i ukraińskiej nie budzi wątpliwości.

Podczas okupacji terytorium II Rzeczypospolitej przez III Rzeszę, w okresie od lutego 1943 do lutego 1944, na terenie byłego województwa wołyńskiego, doszło do masowej eksterminacji ludności polskiej przez nacjonalistów ukraińskich. Antypolskie czystki etniczne miały swoje apogeum w niedzielę 11 lipca 1943 r. Tego dnia na Wołyniu ukraińscy oprawcy zaatakowali 100 miejscowości. W lipcu i sierpniu 1943 r. zginęło co najmniej 20 tys. Polaków. Na podstawie istniejących danych naukowych można stwierdzić, że w wyniku akcji OUN-B i UPA poniosło śmierć przeszło 100 tysięcy Polaków (60 tysięcy na Wołyniu i porównywalna liczba na terenach Małopolski Wschodniej, a także innych województw).

Część formacji nacjonalistów ukraińskich powstała pod bezpośrednią kuratelą III Rzeszy. W roku 1943 doszło do powstania ochotniczej 14 Dywizji Grenadierów SS Galizien. Inspiracja powstania dywizji wyszła ze środowiska OUN frakcji melnykowców. Nacjonalistyczna formacja dopuściła się szeregu zbrodni wojennych, wśród których najokrutniejszą była masakra miejscowości Huta Pieniacka w 1944 r.

Zaraz po tych tragicznych wydarzeniach rozpoczęto tworzenie fałszywej interpretacji wydarzeń, niszczenie i fałszowanie dowodów, zaprzeczanie, ukrywanie oraz przemilczanie zbrodni, a także przedstawianie dla nich usprawiedliwień.

Jan Zaleski, ojca księdza Tadeusza Isakowicza-Zaleskiego napisał w pamiętniku: *„Kresowian zabito dwukrotnie, raz przez ciosy siekierą, drugi raz przez przemilczenie”*.

Ponad to Ukraina prowadzi własną politykę historyczną, której celem jest przedstawienie historii państwa ukraińskiego w jak najlepszym świetle. Ukraiński parlament w 2015 roku, w dniu, gdy przemawiał tam Prezydent RP Bronisław Komorowski, przyjął ustawę, w której uznał za "bojowników o wolność i niezależność Ukrainy" między innymi członków Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i Ukraińskiej Powstańczej Armii, odpowiedzialnej za ludobójstwo na obywatelach II Rzeczypospolitej. Rozdział szósty ustawy „O statusie prawnym i uszanowaniu pamięci uczestników walki o niepodległość Ukrainy w

XX wieku” stanowi, że „1. Obywatele Ukrainy, cudzoziemcy i osoby bez obywatelstwa, które publicznie okazują pogardę dla osób, o których mowa w artykule 1 ustawy (w tym OUN i UPA) utrudniają realizację praw bojowników o niepodległość Ukrainy w XX wieku – podlegają odpowiedzialności zgodnej z prawem Ukrainy. 2. Publiczne zaprzeczenia zasadności walki o niepodległość Ukrainy w XX wieku uznawane jest za zniewagę pamięci bojowników o niepodległość Ukrainy w XX wieku, naruszenie godności narodu ukraińskiego i stanowi naruszenie prawa”.

Współczesne państwo ukraińskie bezapelacyjnie prowadzi politykę gloryfikacji sprawców ludobójstwa na Kresach II Rzeczypospolitej, a źródła tożsamości narodowej i bohaterstwa upatruje w zbrodniczych formacjach oraz zbrodniczej ideologii ukraińskiego integralnego nacjonalizmu. Ideologia nacjonalizmu opanowuje wszelkie sfery życia społecznego i publicznego na Ukrainie:

- gloryfikacja zbrodniczych formacji nacjonalistycznych należy do priorytetów polityki edukacyjno-wychowawczej na Ukrainie na wszystkich szczeblach formacyjnych od przedszkola do studiów wyższych.

- wybielanie i „tłumaczenie” zbrodniczych działań OUN i UPA należy do priorytetów ukraińskiej polityki historycznej, co przejawia się m.in. następujących działaniach:

- oficjalnie dniem Obrońcy Ojczyzny na Ukrainie ustalony został dzień utworzenia UPA;

- do oficjalnego panteonu „bohaterów Ukrainy” zostali zaliczeni ideolog nacjonalizmu i polityczny przywódca OUN Stepan Bandera i bezpośredni dowódca ludobójczych akcji na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej Roman Szuchewycz;

- upamiętnienia liderów zbrodniczych formacji stały się powszechne nie tylko w zachodnich częściach Ukrainy, ale także w skali całego państwa. Ulice im. Bandery i Szuchewycza mają pojawić się w Kijowie i innych miastach, a w części miast ukraińskich już istnieją;

- struktury bezpieczeństwa Ukrainy są wzorowane na zbrodniczych OUN i UPA;

- etos walki banderowskiego podziemia staje się wzorem dla tworzenia sił zbrojnych Ukrainy; ochotnicze oddziały, które weszły do sił zbrojnych Ukrainy bezpośrednio identyfikują się z tradycją nacjonalistyczną;

- na Ukrainie powszechnie neguje się fakt ludobójstwa obywateli polskich na Kresach; jako obowiązująca jest lansowana teza wypracowana przez propagandę banderowską w czasie II wojny światowej o rzekomej „wojnie polsko-ukraińskiej”;

- na ustawiczną profanację narażone są zwłaszcza znane miejsca spoczynku ofiar ludobójstwa. W przytłaczającej większości miejsca historyczne związane z ludobójstwem dokonany przez ukraińskich nacjonalistów czy miejsca pojedynczych i masowych mogił są pozbawione opieki, godnego wyglądu i zaznaczenia znakiem religijnym, memoriałowym i stosowną inskrypcją martyrologiczną. Utrudniane są projekty badawcze mające na celu poszukiwania mogił oraz prace archeologiczne i ekshumacyjne dotyczące ofiar terroru ukraińskiego nacjonalizmu. Nieliczne upamiętnienia z czasów ZSRS zostały zburzone lub zniekształcone (np. Pawliwka/Poryck na Wołyniu). W innych miejscach kaźni stawia się pomniki oprawcom (np. Janowa Dolina na Wołyniu). Nierzadko na kościach ofiar urządza się wysypiska śmieci. Do dnia dzisiejszego należytego pochówku nie doczekały się dziesiątki tysięcy ofiar ludobójstwa.

W związku z widocznymi wysiłkami mającymi na celu narzucenie stronie polskiej obowiązującej na Ukrainie narracji historycznej zakłamującej prawdę o ludobójstwie, uwłaczającej pamięci ofiar, które przeważnie traciły życie w nadzwyczaj okrutnych okolicznościach, biorąc pod uwagę fakt narastających ruchów migracyjnych z Ukrainy, kiedy nosiciele ideologii nacjonalizmu ukraińskiego i adepci światopoglądu opartego na gloryfikacji formacji, które dokonały zbrodni ludobójstwa coraz liczniej są reprezentowani w Polsce, co też prowadzi do napięć w relacjach polsko-ukraińskich, sprawa prawnego uregulowania kwestii dot. pamięci ofiar antypolskich akcji ma zasadnicze znaczenie zarówno w kontekście prawdy historycznej jako niezbędnego czynnika uzdrawiającego kondycję moralno-etyczną społeczeństwa polskiego jak i rzeczywistej normalizacji relacji międzynarodowych i wsparcia środowisk prawdziwie demokratycznych na Ukrainie.

Zdaniem wnioskodawcy powyższe fakty stanowią uzasadnienie dla prawnokarnej ochrony polskiej pamięci historycznej.

Obecnie nie ma w polskim kodeksie karnym przepisów penalizujących publiczne zakłamywanie faktów o aktach eksterminacji ludności, chociaż jest przepis art. 125a kodeksu karnego zakazujący pod groźbą kary pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 publicznego nawoływania do aktów eksterminacji (i innych podobnych przestępstw) lub publicznego pochwalania tego rodzaju zbrodni. Art. 256 kodeksu karnego z kolei penalizuje

propagowanie faszyzmu, komunizmu lub innego systemu totalitarnego. Karalność zaprzeczania zbrodniom dokonanych na Polakach została wprowadzona w ustawie o IPN. Obecnie art. 55 ustawy o IPN penalizuje tylko zaprzeczanie określonym według dość skomplikowanych kryteriów zbrodni, których badaniem zajmuje się IPN i które zostały popełnione w okresie od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r. Art. 55 ustawy o IPN penalizuje zaprzeczanie także innym zbrodniom niż eksterminacjom, a jednocześnie nie obejmuje kłamliwego zaprzeczenia zbrodniom ludobójstwa popełnionym w innym okresie niż wyżej wskazany. Wprowadzenie proponowanej przez Projektodawcę zmiany znacznie ułatwi prowadzenie, na podstawie art. 55 ustawy o IPN, postępowań karnych przeciwko osobom zaprzeczającym sprawstwo zbrodni ludobójstwa dokonanej przez ukraińskich nacjonalistów. Proponowane rozwiązanie będzie miało więc pozytywne skutki społeczne wynikające ze ścigania za przestępstwo negowania zbrodni dokonywanych na obywatelach polskich przez ukraińskich nacjonalistów.

Wnioskodawca proponuje również dodanie legalnej definicji zbrodni ukraińskich nacjonalistów i ukraińskich formacji kolaborujących z III Rzeszą.

Wnioskodawcy dopatrują się pozytywnych skutków społecznych nowej regulacji oraz korzystnych skutków dla budżetu państwa, który może zostać zasilony środkami finansowymi pochodzącymi z zasądzanych kar grzywny.

Projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

BAS-WAPEiM-1517/16

Warszawa, 15 lipca 2016 r.

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia

w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Tomasz Rzymkowski)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2012 r. poz. 32, ze zm.) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Projekt przewiduje zmianę art. 1 pkt 1 lit. a oraz dodanie art. 2a w ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2016 r. poz. 152, ze zm.; dalej: ustawa). Proponowana zmiana art. 1 doprecyzowuje zakres przedmiotowy ustawy. W projekcie przewidziano, że ustawa będzie regulowała działania Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (dalej: IPN), dotyczące popełnionych na osobach narodowości polskiej lub obywatelach polskich innych narodowości zbrodni ukraińskich nacjonalistów i ukraińskich formacji kolaborujących z Trzecią Rzeszą Niemiecką. Projektowany art. 2a zawiera definicję pojęcia zbrodnie ukraińskich nacjonalistów i ukraińskich formacji kolaborujących z Trzecią Rzeszą Niemiecką – są to „czyny popełnione przez ukraińskich nacjonalistów w latach 1925-1950, polegające na stosowaniu przemocy, terroru lub innych form naruszania praw człowieka wobec jednostek lub grup ludności, a w szczególności wobec ludności polskiej”. Zbrodnią jest również „udział w eksterminacji ludności żydowskiej oraz ludobójstwie na obywatelach II Rzeczypospolitej Polskiej na terenach Wołynia i Małopolski Wschodniej”.

Proponowana ustawa ma wejść w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy

Kwestie stanowiące przedmiot projektu ustawy są regulowane decyzją Rady 2003/335/WSiSW z dnia 8 maja 2003 r. w sprawie wykrywania i karania ludobójstwa, zbrodni przeciw ludzkości i zbrodni wojennych (Dz. Urz. UE L 118 z 14.5.2003, s. 12; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne: Rozdział 19 Tom 6, s. 154; dalej: decyzja 2003/335/WSiSW).

Zgodnie z art. 1 decyzji 2003/335/WSiSW celem tego aktu jest zwiększenie współpracy między krajowymi jednostkami w celu zmaksymalizowania zdolności organów ścigania w różnych państwach członkowskich, aby współpracowały skutecznie w dziedzinie ścigania i karania osób, które dopuściły się lub brały udział w popełnieniu ludobójstwa, zbrodni przeciw ludzkości i zbrodni wojennych określonych w art. 6, 7 i 8 Statutu rzymskiego Międzynarodowego Trybunału Karnego z dnia 17 lipca 1998 r.

W art. 4 decyzji 2003/335/WSiSW określono, iż państwa członkowskie uwzględnią potrzebę ustanowienia lub wyznaczenia w ramach właściwych organów ścigania jednostek wyspecjalizowanych szczególnie odpowiedzialnych za prowadzenie dochodzeń oraz, gdzie to właściwe, karanie zbrodni ludobójstwa, zbrodni przeciw ludzkości i zbrodni wojennych.

3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy podmiotem odpowiedzialnym za realizację zadań wskazanych w jej art. 1, w tym za ściganie przestępstw określonych w tym przepisie, jest IPN. Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym katalog wspomnianych przestępstw obejmuje w szczególności popełnione w określonym ustawą okresie zbrodnie ludobójstwa, zbrodnie przeciwko ludzkości i zbrodnie wojenne. Na podstawie art. 45 ustawy śledztwa w sprawach o zbrodnie określone w art. 1 ustawy są prowadzone przez prokuratorów Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (dalej: prokuratorzy). Tym samym IPN (prokuratorzy) stanowią jedną z jednostek wyspecjalizowanych w rozumieniu art. 4 decyzji 2003/335/WSiSW. Projektowana zmiana ustawy doprecyzowuje zadania IPN w zakresie, w którym dotyczą one ścigania zbrodni ukraińskich nacjonalistów i ukraińskich formacji kolaborujących z Trzecią Rzeszą Niemiecką. Należy zatem stwierdzić, że projektowane regulacje nie są sprzeczne z decyzją 2003/335/WSiSW.

4. Konkluzja

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Szef Kancelarii Sejmu

Lech Czapla

Warszawa, 15 lipca 2016 r.

BAS-WAPEiM-1518/16

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia

w sprawie stwierdzenia – w trybie art. 95a ust. 3 regulaminu Sejmu – czy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Tomasz Rzymkowski) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej

Projekt przewiduje zmianę art. 1 pkt 1 lit. a oraz dodanie art. 2a w ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2016 r. poz. 152, ze zm.; dalej: ustawa). Proponowana zmiana art. 1 doprecyzowuje zakres przedmiotowy ustawy. W projekcie przewidziano, że ustawa będzie regulowała działania Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, dotyczące popełnionych na osobach narodowości polskiej lub obywatelach polskich innych narodowości zbrodni ukraińskich nacjonalistów i ukraińskich formacji kolaborujących z Trzecią Rzeszą Niemiecką. Projektowany art. 2a zawiera definicję pojęcia zbrodnie ukraińskich nacjonalistów i ukraińskich formacji kolaborujących z Trzecią Rzeszą Niemiecką.

Projekt ustawy nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.
Projekt nie zawiera przepisów mających na celu wykonanie prawa UE.

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu **nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej.**

Szef Kancelarii Sejmu

Lech Czapla